

inbo

Marternieuws

van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

marternieuws@inbo.be • www.inbo.be

Marternieuws 6 – Maart 2012

Inhoud

- [Nieuws van het exotenfront](#)
 - Zilvervos in Alveringem (West-Vlaanderen)
 - Mogelijk wasbeerhond in Willebroek (Vlaams-Brabant)
 - Wasbeerhond in Ieper (West-Vlaanderen)
 - Marternetwerk als 'early warning' avant la lettre
 - [Boommarternieuws uit Sinaai](#)
 - [Boommarter gefilmd op de Kalmthoutse Heide](#)
 - [Gezocht: nieuwe medewerkers marternetwerk](#)
 - [Marternetwerk als inzamelinstrument bij diverse onderzoeken](#)
 - [Boommarter samen met muizen op dezelfde voederplank](#)
-

Nieuws van het exotenfront

Zilvervos in Alveringem (West-Vlaanderen)

De voorbije twee jaar doken regelmatig geruchten op van wasbeerhonden in de wijde omgeving van de IJzervallei. In het voorjaar van 2010 zou er volgens lokale jagers een verkeersslachtoffer geweest zijn in Zarren. Dit gegeven kwam ons te laat ter ore en konden we niet verifiëren. Eind september 2010 meldde een landbouwer uit Merkem zijn nachtelijke waarneming van een 'heel raar beest' aan Guido Vandenbroucke, conservator van het natuurgebied de Blankaart. Guido verwees de waarnemer naar Google om foto's van wasbeerhond te bekijken, waarop de waarnemer bevestigde dat het wel degelijk zo'n beest was.

Daarna bleef het een tijdje stil. Eind januari 2012 kregen we via diverse kanalen info over een waarneming van een wasbeerhond in Reninge (waarneming bleek achteraf op grondgebied van buurgemeente Alveringem), er circuleerde zelfs al enkele dagen een foto, genomen op 21 januari. Groot was onze verbazing toen we de foto onder ogen kregen: op de foto stond geen wasbeerhond maar een zilvervos. De eerste waarneming die we in Vlaanderen registreren. Het dier was helemaal niet schuw en liet zich gemakkelijk fotograferen. Goed om weten: enkele kilometers verder ligt een kinderboerderij met een ruim aanbod aan exotische dieren, zilvervos is daar een van. De eigenaars werden gecontacteerd en zij bevestigden dat hun zilvervos ontsnapt was.

Zilvervossen zijn kleurmutanten van onze gewone vos (*Vulpes vulpes*), in het wild komen zij in Europa nauwelijks of niet voor. In Noord-Amerika daarentegen komt de kleurvariant zeer regelmatig in de natuur voor. In de pelsdierfokkerij zijn zilvervossen geëerde

kleurvarianten die destijds speciaal voor die eigenschap geselecteerd werden waarbij een soort pre-domesticatie proces is opgetreden. In onze streken is de pelsdierfokkerij echter bijna uitsluitend gericht op Amerikaanse nerts en een beetje chinchilla, sinds lang niet meer op vos.

Deze waarneming plaatst ook de eerdere wasbeerhondwaarnemingen in een ander daglicht. Hoewel de waarnemingen van 2010 perfect wasbeerhond kunnen geweest zijn, is enig voorbehoud wel op zijn plaats.

Ontsnapte zilvervos in Alveringem, 21 januari 2012 (foto's Dieter Louwagie)

Mogelijk wasbeerhond in Wilsele (Vlaams-Brabant)

Op 21 januari 2012 werd een vreemd dier gesignaleerd in een tuin in de Spaarzaamheidsstraat te Wilsele. De waarnemer zag omstreeks middernacht een donkergrijs dier, lager op de poten, breder en zich 'trager' voortbewegend dan een vos. Het dier was aan het snuffelen in de omgeving van een houtstapel. Uit dezelfde tuin is een haan verdwenen en op ander plaatsen in de buurt verdwenen af en toe kippen zonder enig spoor. De zichtwaarneming en het verdwijnen van de kippen staan echter niet noodzakelijk met elkaar in verband. De waarnemer dacht aanvankelijk een das gezien te hebben, maar na het zien van enkele foto's van dieren die min of meer aan de beschrijving voldoen was de conclusie wasbeerhond. Het is echter zeer moeilijk om dergelijke waarnemingen te beoordelen. Voorlopig houden we het op een 'mogelijke' wasbeerhond. Deze waarneming is in elk geval een aanleiding om alert te zijn in de regio.

Wasbeerhond in Ieper (West-Vlaanderen)

Op zondag 19 februari 2012 deden wandelaars een bijzondere ontdekking tijdens een wandeling in de Verdrongen Weide, een spaar- en wachtbekken en natuurgebied aan de stadsrand van Ieper. In een stuk tuin grenzend aan het wandelpad zagen ze een merkwaardig dier zitten in een hoekje tegen de omheining. Bij benadering bleef het

rustig zitten. Dinsdagnamiddag 21 februari werd hetzelfde dier opnieuw opgemerkt, door een andere wandelaar, deze keer met honden erbij, wat het mysterieuze dier ertoe aanzette om de plaats te verlaten. Gelukkig slaagden beide waarnemers er in om een foto te maken. Deze waarnemingen kwamen ongeveer gelijktijdig boven water. In beide gevallen was sprake van een wasbeer, maar de foto's tonen onweerlegbaar een wasbeerhond. Sinds die dag is het dier spoorloos verdwenen. De tuin in kwestie is een stukje dat niet meer gebruikt wordt, het is langs drie zijden met draad omheind maar langs de straatkant volledig open. Wellicht is de wasbeerhond daar per toeval terechtgekomen. Wat de herkomst van het dier is, blijft vooralsnog een raadsel. Gezien de geringe schuwheid zal het ook hier om een recente ontsnapping uit gevangenschap gaan. Wasbeerhonden staan nochtans niet op de zogenaamde positieflist van zoogdieren die mogen gehouden worden (wetgeving in het kader van dierenwelzijn), en zijn ook opgenomen op de (toekomstige) zwarte lijst van exoten die niet gehouden mogen worden (wetgeving in het kader van de exotenproblematiek). Deze foto is de eerste van een vrijlopende wasbeerhond in Vlaanderen die we onder ogen krijgen. De enige verkeersslachtoffers onder de wasbeerhond die we ooit via het marternetwerk registreerden, dateren al van 2002 (Zonnebeke, in de buurt van Ieper) en van 2006 (Sint-Truiden). Daarnaast zijn er nog een handvol betrouwbare waarnemingen.

Wasbeerhond in Ieper, 21 februari 2012 (foto Aurel Sercu)

Marternetwerk als 'early warning' avant la lettre

Dankzij het marternetwerk beschikken we al meer dan tien jaar over het ideale instrument om de exoten onder de roofdieren in een vroeg stadium op te merken. Een aantal van deze sterk verborgen levende soorten worden zeer gemakkelijk met elkaar verward, of het nu gaat om zichtwaarnemingen, sporen of verkeersslachtoffers. Bij de laatste categorie beschikken we over de mogelijkheid om 100% uitsluitel te geven over de soort én om heel wat aanvullende info te verzamelen via autopsie.

Dergelijk systeem kan enkel werken als de inheemse dubbelgangers ook systematisch worden ingezameld. Een jonge bunzing is bijvoorbeeld zeer gemakkelijk te verwarren met een Amerikaanse nerts en vice-versa. De voorbeelden waarbij exotische roofdieren voor een das werden gehouden zijn ook legio...

*Enkele exoten ingezameld door het marternetwerk, van boven naar onder en van links naar rechts: krabbeneter (*Procyon cancrivorus*), rode neusbeer (*Nasua nasua*) en Wasbeerhond (*Nyctereutes procyonoides*) (foto INBO)*

Boommarternieuws uit Sinaai

Nadat onze gezenderde marter Valère, zoon van Eufrasie, het territorium van zijn moeder had overgenomen gedurende de maanden september-december, en Eufrasie verschillende keren werd vastgesteld op ruime afstand in deelgebied de Fondatie (zie vorige marternieuws), waren we zeer benieuwd naar de verdere ontwikkelingen in dit merkwaardige scenario. Om beter zicht te krijgen op die ontwikkelingen hebben we gedurende de winter alles op alles gezet om Eufrasie voor de tweede keer te vangen en haar zender te vernieuwen. Helaas, het mocht niet baten, hoewel we enkele keren zeer dichtbij geweest zijn. Zo werd Eufrasie effectief *in* de vallen gefotografeerd, zonder dat die afgingen of terwijl ze niet op scherp stonden... Inmiddels zijn de vangstpogingen opgeschort, omdat ze nu mogelijk opnieuw jongen zal hebben (vorig jaar werden de jongen geboren op 23 maart).

Gelukkig vullen de fotovallen dit gemis enigszins aan. Terwijl de zender van Valère nog altijd prima functioneert, wordt Eufrasie onregelmatig gefotografeerd. De resultaten hiervan blijven bijzonder boeiend..

Met de eindejaarsperiode kwam opnieuw een grote verrassing. Uitgerekend op kerstdag – een gelegenheid tot verzoening... – verscheen Eufrasie op de voedertafel in de Heirnisse, midden in het gebied van Valère.

Eufrasie op de voedertafel in de Heirnisse, 25 december 2011 (foto INBO)

Op tweede kerstdag zien we Valère op de voedertafel met op de achtergrond de twee reflecterende oogjes van Eufrasie (zoals blijkt uit de volledige fotoreeks).

Valère op de voedertafel in de Heirnisse met in de achtergrond Eufrasia, 26 december 2011 (foto INBO)

Nog twee dagen later, op 28 december is het opnieuw de beurt aan Eufrasia om zich tegoed te doen aan de aangeboden lekkernijen.

Eufrasia op de voedertafel in de Heirnisse, 28 december 2011 (foto INBO)

De laatste dag van 2011 zien we enkel Valère in beeld verschijnen. Op 2 januari 2012 zien we Valère – schijnbaar dominant – op de voedertafel met in de achtergrond een behoedzaam kegelende Eufrasia.

Valère op de voedertafel in de Heirnisse met op de achtergrond Eufrasie, 02 januari 2012 (foto INBO)

Op 11 januari is de hereniging compleet: Eufrasie zit samen met haar zoon op de voedertafel.

Valère samen met Eufrasie op de voedertafel in de Heirnisse, 11 januari 2012 (foto INBO)

20 januari was de laatste datum waarop we Eufrasie in de Heirnisse konden fotograferen. Omdat Eufrasie zich toen opnieuw nabij de voedertafel begaf, besloten we tijdelijk een val te zetten bij de voedertafel. Het was echter niet Eufrasie maar Valère die zich voor de tweede keer liet vangen op 26 januari, waarbij we hem uiteraard onmiddellijk opnieuw de vrijheid gaven. Kort hierna brak de strenge vorstperiode aan waarop de vangstpogingen gestaakt werden. Valère nam zijn intrek in één van de grote houtstapels in het gebied en bleef gedurende de volledige vorstperiode gebruik maken van dezelfde houtstapel. Voordien had hij nog geen gebruik gemaakt van de houtstapels maar toen de dooi inzette, bleef hij nog regelmatig terugkeren naar zijn uitverkoren stapel. Af en toe zat hij in een andere houtstapel vlakbij. Zijn terreingebruik vertoonde na de vorst voor de rest ongeveer hetzelfde patroon als voor de vorst. Toen de Moervaart nog maar net ijsvrij was, zwom hij richting Vette-meers, hoewel zijn verblijf daar kort was en hij er zich vermoedelijk nog altijd niet ver waagde.. Een favoriete schuilplaats aldaar zijn de kleine groepjes dichte fijnsparren die aan de rand van het gebied staan, helemaal tegen de

Moervaat aan. Eufrasie maakte vorig jaar ook regelmatig gebruik van deze dekking. Ondertussen was Eufrasie opnieuw van de radar verdwenen, tot 19 februari, toen ze opnieuw gefotografeerd werd in een verre uithoek van deelgebied de Fondatie, in een val, die toen helaas niet op scherp stond...

Eufrasie opnieuw in de Fondatie, 19 februari 2012 (foto INBO)

Op 13 maart raapt Valère een ei uit een vangkooi wat aantoont dat hij zelfs na twee keer gevangen te zijn geweest nog altijd geen schrik heeft...

Valère haalt een ei uit een vangkooi, 12 maart 2012 (foto INBO)

Ondertussen plaatste Geert Braem opnieuw een fotoval in een reservaatperceel nabij de Vette-meers. Op 17 maart werd opnieuw een ongezenderde boommarter gefotografeerd. Mogelijk is dit de reden waarom Valère zich niet ver waagt in de Vette-meers...

Ongezenderde boommarter in een reservaatperceel nabij de Vette-meers, 17 maart 2012 (foto Geert Braem)

Het lijkt er op dat we met de jaarwissel een tijdelijke hereniging van Valère en Eufrasie hebben meegemaakt. Nu de periode van jongen grootbrengen is aangebroken voor Eufrasie is het nog maar de vraag hoe de ruimte nu verder zal verdeeld worden. Zal Valère alsnog zijn geboortegebied verlaten? Zijn leefgebied is momenteel nog steeds bijzonder klein voor een mannetje, en aanzienlijk kleiner dan het leefgebied van Eufrasie toen haar zender nog werkte. We kijken alvast met spanning uit of we opnieuw een nestboom kunnen vinden.

Boommarter gefilmd op de Kalmthoutse Heide

Sam Puls, Christoffel Bonte en Kassiopeia Devriendt registreerden op 21 maart 2012 een boommarter in de omgeving van de Kalmthoutse Heide met behulp van een fotoval. Het is ondertussen reeds de zevende waarneming in de regio (aan Belgische zijde) sinds 2005. Ook aan Nederlandse zijde zijn er de laatste jaren diverse waarnemingen en werd er voortplanting vastgesteld.

Het filmpje kan je bekijken op YouTube:

<http://www.youtube.com/watch?v=An94U8BUiQU>

Gezocht: nieuwe medewerkers marternetwerk

Op 30 juni 2012 vervalt de huidige vergunning voor vervoer en bijhouden van diverse diersoorten door onszelf en onze vrijwilligers. Deze vergunning moet om de drie jaar opnieuw aangevraagd worden. Het is dan ook het ideale moment voor nieuwe kandidaten om zich aan te bieden. Het marternetwerk bevat nog heel wat medewerkers van het eerste uur (zij waren er al bij sinds 1998), anderen haakten na verloop van jaren om diverse en begrijpelijke redenen af. Om het voortbestaan van het netwerk op de lange termijn te garanderen is het noodzakelijk dat er af toe nieuwe mensen bijkomen.

Mensen die interesse hebben om als koerier of stockeerder mee te werken kunnen zich nog de volledige maand april aanbieden via marternieuws@inbo.be. Daarna bundelen wij alle nieuwe kandidaten en dienen de vergunningsaansvraag in bij het Agentschap voor Natuur en Bos.

Hoe kan je meehelpen?

Er zijn drie manieren om deel uit te maken van het marternetwerk:

IEDEREEN kan meewerken als **WAARNEMER**: heb je een dode marterachtige gezien? Contacteer dan een koerier van het marternetwerk. Hiervoor heb je uiteraard geen vergunning nodig en je komt ook niet op een publieke adressenlijst te staan.

Als **KOERIER**: Je haalt zelf dieren op en brengt ze naar een stockeerpunt.

Als **STOCKEERDER**: naast het ophalen van dieren houd je de dieren ook tijdelijk bij in een diepvriezer. Andere koeriers kunnen dieren bij jou komen deponeren.

Als reguliere koerier of stockeerder sta je met adres en telefoonnummer (GSM-nummer) op de marternetwerklijst zoals die op onze website terug te vinden is.
http://www.inbo.be/content/page.asp?pid=FAU_ZOO_MAR_NETWORK

Gereden kilometers en elektriciteitsverbruik van een diepvriezer worden desgewenst vergoed. Wij kunnen zelf een diepvriezer (koffermodel) bezorgen.

Voor een overzicht van wat standaard wordt ingezameld voor het roefdierenonderzoek verwijzen we naar [marternieuws 3](#).

Marternetwerk als inzamelinstrument bij diverse onderzoeken

Naast het verzamelen van roofdieren en enkele andere soorten voor eigen INBO-onderzoek kan het marternetwerk ook fungeren als instrument om dode dieren in te verzamelen voor diverse andere onderzoeken van externe partners. Immers, voor wat hoort wat : medewerking vanwege vrijwilligers versus service aan partners. In marternieuws 3 kwam de verzameling van Rode eekhoorns voor onderzoek naar de verspreiding van truffelsoorten reeds aan bod. We kunnen hier nog enkele soort(groep)en aan toevoegen:

Vleermuizen voor WIV

Vleermuizen kunnen drager zijn van een speciale variant van hondsdolheid (voor de gewone variant, vooral gekend bij de vos, is België sinds 2001 officieel hondsdol vrij verklaard). Het WIV (Wetenschappelijk Instituut voor Volksgezondheid, beter gekend onder de vroegere naam Pasteurinstituut) doet onderzoek naar dit virus. Wij krijgen via het marternetwerk regelmatig dode vleermuizen binnen die we bezorgen aan het WIV.

Het onderzoek op de vleermuizen zelf is de meest directe manier om het virus op te sporen. Daarnaast nemen we bij autopsies van steenmarters ook bloedstalen, deze stalen gaan eveneens naar het WIV. Steenmarters zijn door hun typische leefwijze één van de weinige potentiële predatoren van vleermuizen en de kans bestaat dat steenmarters in contact komen met het virus. Eigen onderzoek op maaginhouden van honderden steenmarters heeft echter nog geen enkele keer een vleermuis opgeleverd.

Eikelmuizen voor de Zoogdierenwerkgroep

Dode eikelmuizen kunnen ook via de diepvriezers van het marternetwerk aan de zoogdierenwerkgroep bezorgd worden. De eikelmuizen gaan voor genetisch onderzoek naar de ULg.

Eikelmuis (foto Johan Staelens)

Boommarter samen met muizen op dezelfde voederplank

Het archief aan boommarterbeelden uit Sinaai levert soms leuke verrassingen op. Op één van de filmpjes is te zien hoe een boommarter (Eufrasie) op de voederplank klimt terwijl de bosmuizen blijven zitten. De boommarter schenkt geen aandacht aan de muizen maar is vooral geïnteresseerd in het fruit en de honing dat op de voederplank ligt. Nochtans vormen muizen in veel gebieden het hoofdbestanddeel van een boommarterdieet.

Filmpje te bekijken op Vimeo: <https://vimeo.com/39393621>

Auteurs: Jan Gouwy, Koen Van Den Berge, Filip Berlengee en Dirk Vansevenant
Contact: marternieuws@inbo.be

© Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, 2012
Verantwoordelijke uitgever: Jurgen Tack, Kliniekstraat 25, 1070 Brussel
